

DAKHILA

- STENHÅRD KONTROLL OCH KIDNAPPAD NATUR

Den marockanska ockupationsmakten satsar inte bara på stöld av råvarorna fosfat, fisk och sand. Turism till Dakhlas vackra stränder är ytterligare ett mål. Idag söker sig kiteboard- och brädsurfare hit men de är inte så många – än så länge. Och några jobb för västsaharier är det inte tal om. De trängs undan mer och mer.

Att komma in i den ockuperade delen av Västsahara från Mauretaniens blir lite av en chock. Vägen tar plötsligt slut efter den sista mauretanska kontrollen. Vi får veta att gränsen stänger klockan 17 och det är bara några kilometer kvar. Men det är kilometer utan väg. Ett virrvarr av gropiga hjulspår mellan mineringar och bilvrak som afrikanska flyktingar övergivit. Hela området övervakas från en fästning i den marockanska 220-milamuren.

Den marockanska granskningen vid Västsaharagränsen är noggrannare än tidigare kontroller. Kanske tur att vi vant oss vid de täta mauretanska kontrollerna där vi klarat oss skapligt då vi kopierat upp ett tjugotal "fiches" med personuppgifter och passkopior. Nu letar man omsorgsfullt i en dator och kollar bagaget. Bilen vi färdas med, en "bushtaxi" med säten till fast pris, skannas noga. Den viktigaste frågan är "yrke"? Och den återkommer sedan i varje kontroll. Viktigt att man inte är journalist, MR-aktivist eller politiker. Vi släpps igenom som arkitekt och konststudent. En medresenär som senare anförtror oss att hon tillhör Polisario, är mycket nervös innan hon får klarsignal.

Nu blir vägen bredare och slätare. Husen blir större och mörkret lägger sig. Färden går i 140 km/tim och de få bilar vi möter bländar oss med sina helljus.

Att komma till Dakhla efter Mauretaniens är som att komma till en europeisk storstad. Miljonstaden Nouakchott liknade en förvuxen bondby med sandvägar utan belysning. Dakhla däremot möter med en lång, prälig paradgata i strålkastarsken och asfalterade gator, trottoarer och stadsmässiga hus. Och med en turistinriktad restaurang- och cafékultur som vid Medelhavet. Det är tydligt att den kungliga diktatorn i det fattiga landet satsat särskilt på sin "sydliga provins". Taktiken har varit att locka så många marockanska bosättare som möjligt med 30 procent högre löner, låga skatter och subventionerade bensinpriser, samtidigt som utbildade västsaharier lockas eller tvingas flytta till norra Marocko. En bosättningspolitik

som är lika tuff som den israeliska men inte lika tydlig i geografisk uppdelning.

Dakhla har cirka 80 000 invånare. Enligt västsaharier i staden är en stor majoritet, cirka 80 procent, marockaner. Bland dem som har arbete i fiskeindustrin är andelen marockaner ännu större, cirka 90 procent. Och de som äger små fiskebåtar för kustnära fiske är nästan bara marockaner. Inom grönsaksindustrin är förhållandena likartade. Som västsaharier är man oftast arbetslös och har man dessutom deltagit i aktiviteter som luktar mänskliga rättigheter eller västsaharisk självständighet får man inte ens del av socialbidraget på en dryg tusenlapp i månaden.

Fisket. Dakhla beräknas stå för drygt hälften av den "marockanska" fiskproduktionen som i sin tur är störst i Afrika. Det är ont om bra hamnlägen längs den afrikanska västkusten och Dakhlahalvön erbjuder en skyddad plats för små och stora fartyg innanför en mycket fiskrik kuststräcka där nordliga vindar är helt dominerande. Det lokala småskaliga fisket bedrivs från sju fiskelägen i regionen där Lassarga på halvöns sydspets är det största med drygt 1 200 registrerade båtar. Fisket är nästan helt inriktat på bläckfisk med tinor. De livbåtsliknande båtarna är helt olika de kanotliknande piroger vi kunde studera i Mauretaniens och Senegal och byggs istället som vid Medelhavet. De är tunga och hanteras av traktorer som drar dem i sanden. Varje båt är märkt efter sitt traktorlag.

Tyvärn kommer vi till Lassarga en dag för sent för att uppleva de stora fångsterna. Fiskeperioden avslutas 1 februari och nu tar

man hand om redskapen. Vi avbryts i vårt intervjuande och fotograferande av ett par poliser som hävdar att det råder absolut fotoförbud. Snart dyker även chefen upp och beordrar oss att radera alla bilder. Vi låtsas göra det. Chefen släpper oss inte ur sikte förrän vi lämnat stranden med de uppdragna båtarna. Som många andra spricker han däremot upp när han får klart för sig att vi är från "Zlatan-land". Frågan är om inte Ibrahimovic är vår viktigaste ambassadör, känd och beundrad överallt.

Både det regionala storbåtsfisket och det lokala småbåtsfisket tvingas konkurrera med flytande fiskefabriker från Ryssland, Kina, Korea och Japan. Dessa kan ligga ute och fiska i månader utan att gå in i hamn. De lossar aldrig sin last i Västsahara. Även de spanska fartyg som nu börjar fiska inom EU:s illegala avtal med Marocko kommer sällan in till Dakhlas hamn. De marockanska fartygen föredrar att lossa sin fisk i Agadir och Tan-Tan där de marockanska generalernas fiskförädlingsföretag har sina huvudkontor. Det finns dock några fiskfabriker i Dakhla, bland annat King Pelagique med ett tusental anställda, varav 19 västsaharier. De tar hand om de lokala fångsterna från marockanska båtar som inte är så nogräknade när det gäller fiskemetoder eller kvoter. Sex miljoner sardinburkar per år exporteras till Europa. Oron för överfiske är stor bland västsaharierna och fångsterna är på nedgång.

Svenska besättningar. Det kustnära havsfisket bedrivs från stora trålare, ofta exporterade från Skandinavien. Ett alternativ till skrotning. Den stora hamnen som nås från

KÖKSVÄGEN TILL OCKUPERADE VÄSTSAHARA

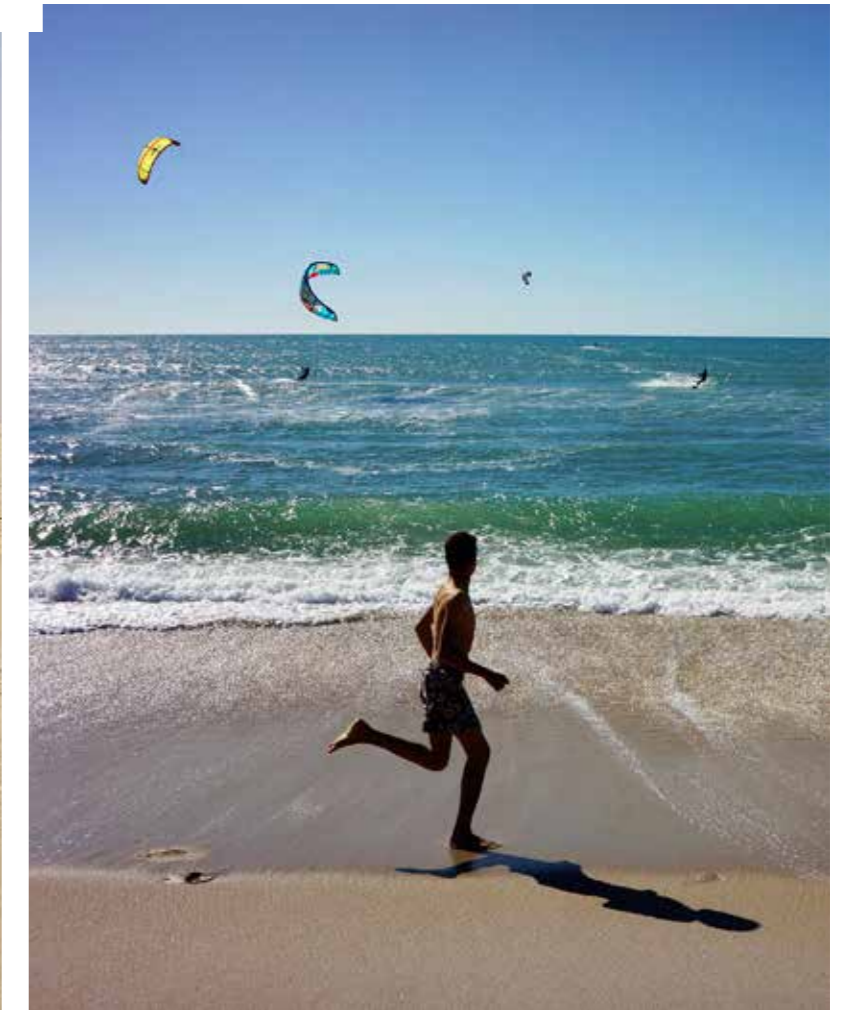
Anna Widoff och Jan Strömdahl skrev i Västsahara nummer 2 2014 om sina möten med västsaharier i huvudstaden El Aaiún. Här berättar de om besöket i hamnstaden Dakhla i södra Västsahara närmare den mauretanska gränsen. Där var det betydligt svårare att komma i kontakt med den västsahariska motståndsrörelsen. Staden domineras helt av marockanska bosättare och marockansk polis. Den marockanske kungen satsar stort på detta område och projekten är många.

Dakhla har börjat locka turister i liten skala på Medelhavsvis.

Vägen från Mauretanien till Västsahara och Dakhla går genom ett 4 kilometer ingenmansland. Ett gropigt sandlandskap utan vägbeläggning, fyllt av minor och bilvrak.

Än så länge är stranden mest för stadens egna joggare och surfare.

en lång pir i stadens södra del är hemvist för 26 fartyg av RSW-typ med kylda tankar för fisken. Nio av dem kommer från Sverige medan bara en numera är registrerad som svenskägda. Ungefär 35 svenskar är sysselsatta som befäl på Marocko- eller Belizeflaggade båtar, i allmänhet ägda av marockanskt kapital med anknytning till krigs- eller kungamakten men också med oklara svenska intressen. Svenskarna pendlar mellan svenska västkusten och Dakhla.

För att undkomma de civilklädda poliser som bevakar och följer efter oss slinker vi, sista kvällen i Dakhla, in på en spansk restaurang. Efter en god fisksoppa hör vi någon som pratar göteborgsk-svensk några bord bort. Det visar sig vara Dennis, kapten på det omskrivna fiskefartyget Meya som skrockar:

– Allt som sägs om västaharierna i Sverige är lögn. Dom är lata, vill inte ha arbete och sitter bara och röker hasch.

En isländsk sjöingenjör i sällskapet som jobbat länge i regionen fyller på med:

– Alla mauretanierna är opålitliga banditer.

Vi spelar oskyldiga turister och bjuds oväntat in till Meya morgonen därpå innan hon ska gå till Las Palmas för reparation. Med stora förväntningar om att få ovärderligt bild- och textmaterial tar vi en taxi, förbi stora obebyggda sandfält, mot hamnen. Vi lyckas däremot, till vår besvikelse, inte komma förbi vakten. Ett utfärdat tillstånd krävs

och detta kan vi inte få då det är söndag, påstår vakten. Kapten Dennis syns inte till och hans telefonnummer fick vi aldrig. Vi tvingas inse att vi missat vår stora chans att studera svensk kolonin i dagsljus och får nöja oss med det vi sett och hört på krogen.

Grönsaker och turism. En annan del av den marockanska – och franska – exploateringen av de västahariska naturresurserna är den växande frukt- och grönsaksindustrin. Hittills på elva ställen i – Dakhlaregionen. Dessa kan knappast betecknas som jordbruk utan merparten handlar om muromgärdade växthusanläggningar där man driver upp tomater, meloner och gurka. Allt är beroende av konstbevattning från underjordiska sjöar, som dräneras på vatten, så verksamheten är allt annat än hållbar. Kungen och fransk-marockanska Tawarta är de största ägarna. Vi köper med oss några tomater på den lokala marknaden för att eventuellt lyckas analysera vatteninnehållet. Kanske överensstämmer detta med vattnet i de cockpittomater som översvämmer europeiska stormarknader?

Ett slående exempel på marockanifieringen av Dakhlaregionen är de förberedelser som görs för att exploatera den lång fina sandstranden på utsidan av halvön. Här projekterar man för "Wahat al Mohit", en blivande stadsdel med bostäder, hotell, shoppinggalleria, parkområde etcetera i anslutning till den långa beachen. Stranden är än så länge

mest befolkad av badande lokalbefolkning och fotbollsspelande barn men även av alternativturister med kiteboard eller surfingbräda, boende i husbilar och ombyggda hästtransporter och som gjort stranden till sin favoritplats. New York Times spår att Dakhla kommer att bli en av världens största destinationer för vind- och kiteboardsurfing. Sannolikt får man om något år uppleva anläggningar som verkar hämtade från Kanarieöarna eller kanske Hawaii. Några jobb åt västaharierna lär det dock inte handla om.

Den fantastiska naturen och de vidsträckta sandstränderna är ytterligare naturresurser som tillhör västaharierna. Men även dessa kidnappas nu av den marockanska ockupationsmakten som bjuder ut dem till västvärldens turister.

Västaharisk rädsla. Den arbetslöse fiskaren Mohamed El Baykam vågar inte själv träffa oss eftersom polisen är efter honom och hans familj. Han är talesman för en fackförening för fiskeriarbetare i Dakhla och ringer ett flertal gånger och ber om ursäkt. Vi svarar att vi självklart förstår hans utsatta situation. Han förser oss däremot via mejl med ett rikt material om fiskeriet och västahariernas situation i Dakhla. Han har träffat FN-förhandlaren Christopher Ross och andra potentater och medverkat till publiceringen av en omfattande rapport från SNRW, Saharawi Natural Resources Watch med titeln

Det lokala fiskeriet har hård konkurrens från flytande fiskfabriker. Ibland kan de siktas från stranden.

Porten till Västsahara går genom den 220 mil långa minerade sandmur som Marocko byggde på 80-talet.

Saharawis: Poor People in a Rich Country. Han skriver: Här kan man inte leva ett normalt liv med sin familj. Det är som att bo i ett stort fängelse.

Vi får istället träffa en mindre känd aktivist som via kringelkrok tar oss till en liten lägenhet där vi även träffar en kollega som är engagerad i en kampanj för att rensa Dakhlabukten från fiskeriets nedskräpning. Vi får en livfull och konkret beskrivning av hur det marockanska förtrycket ser ut i Dakhla. Aktivisterna här har tvingats välja att arbeta mera försiktigt och osynligt än i El Aaiún.

Vi bestämmer att träffas nästa dag för att bli visade runt i Dakhlabukten och ta bilder. Vårt möte visar sig ändå ha bevakats och på återvägen blir vi förföljda av civilklädda poliser. De lyckas dock inte göra sig osynliga utan följer efter oss på alldeles för nära håll. Vi tolkar det som en markering från deras sida. Nästa dags möte blir, via sms, inställt. Troligtvis har de två västahariska aktivisterna insett att risken de tar genom att synas med oss är för stor och priset de får betala kan bli allt för högt. Vi får rådet att ta

oss vidare till El Aaiún så snart som möjligt. Väl hemma i Sverige nås vi av ett upprop från Mohamed och hans fackliga kollegor. Det är riktat till organisationer och EU-institutioner. I avsikt av marockanska institutioner till stöd för den västahariska befolkningen efterlyser de hjälp med utbildningsinsatser i bland annat engelska, hjälp med att bygga upp samarbete med fackföreningar och stöd för att öppna kanaler till det civila samhället för ett förstärkt kulturellt utbyte.

**Text: Jan Strömdahl och Anna Widoff
Bilder: Anna Widoff**